

Na farmě na Stráni jdou svou cestou

V České republice je koza zakrslá holandského typu uznána jako samostatné plemeno již od roku 2011, kdy byl vypracovaný plemenný standard a založena plemenná kniha. Z aktuálního počtu jednatřiceti zvířat v kontrole užítkovosti vykazovaného Svazem chovatelů ovcí a koz, z. s., ale vyplývá, že v našich chovech se uvedené zájmové plemeno koz dosud příliš nerozšířilo. Tedy alespoň pokud je řeč o chovech s produkcí plemenných zvířat.

Mezi hrstku chovů koz zakrslých holandského typu, které se zaměřují na produkci plemenných zvířat, patří i farma na Stráni manželů Miroslava a Silvie Dopitových v katastru obce Lány u Libice nad Doubravou v Kraji Vysočina. S bezmála stovkou zvířat

zahrnujících 35 matek, z nichž je 18 čistokrevných, devět plemenných kozlů sedmi linií a více než padesát letošních kůzlat lze tak uvedenou farmu lokalizovanou na jižním svahu Železných hor považovat za bezkonkurenčně největší chov zakrslých koz u nás.

„Začínala jsem s ovceři plemene suffolk. Ještě na starém statku v Koclířově u Svitav jsem měla stádo třiceti bahnic se dvěma berany a zaměřovala jsem se primárně na produkci plemenného materiálu. V roce 2006 jsem koupila šest asi pětiletých koz zakrslých za účelem vypásání zahrady. Ale protože v té době pro toto plemeno u nás ještě nebyla plemenná kniha, zakladatelky chovu neměly rodokmen. První čistokrevnou kozu s kozlíkem linie Otis jsem pořídila až v roce 2012 od chovatele Jiřího Švandy z Malé Veleně. Ze stejného chovu jsem pak o rok později koupila ještě kozlíky linií Ram a Phineas. Později jsem pořizovala čistokrevná zvířata i z dalších špičkových chovů, například

od Marcely Staňkové z Liběšic nebo Petra Kříže ze Sedlčan. Připouštěním plemenků na bezpůvodové kozy a jejich potomstvo jsem se postupně dostala na zvířata s různým podílem krve zakrslé kozy. Vedle čistokrevných koz tak máme ve stádu i matky s 50, 75, a 87,5% podílem krve kozy zakrslé holandského typu,“ popsala na úvod založení chovu koz zakrslých holandského typu zakladatelka farmy a mí-

stopředsedkyně Klubu chovatelů kozy zakrslé v jedné osobě MVDr. Silvie Dopitová.

Jak to začalo

Farma na Stráni byla vybudovaná na základech bývalé hájovny, která kdysi patřila k zámku v Libici nad Doubravou. Nedílnou součástí chovatelského zázemí je i osm hektarů trvalých travních porostů, přičemž více než dvě

MVDr. Silvie Dopitová pořídila první čistokrevné kozy zakrslé před devíti roky

ZEMĚDĚLSKÉ TECHNOLOGIE

Země živitelka, 26.–31. 8. 2021
Plocha 506, proti Bráně Sever (od Tesca)

PRASATA SKOT DRŮBEŽ KONĚ RYBY KEJDA SKLADY

AGRICO s.r.o. Třeboň
+420 384 704 111, agrico@agrico.cz

www.agrico.cz

Na farmě na Stráni převažují svažitě pozemky, na jejichž údržbu jsou kozy tou nejlepší alternativou

třetiny výměry tvoří svažitě pozemky, které se nacházejí v CHKO Železné hory v první zóně s nejvyšší ochranou přírody. Včetně dalších asi deseti hektarů v pronájmu tak na farmě hospodaří bezmála na dvaceti hektarech zemědělské půdy.

„Pocházím z Blanska, na Vysočině jsem od roku 2009. Zpočátku jsem bydlela u kamaráda a hospodařila na pronajaté půdě. Samozřejmě, že jsem si přála mít vlastní bydlení, nejlépe s pozemky, na nichž bych mohla chovat zvířata. K mému snu mi dopomohli přátelé, s jejichž podporou a pomocí se mi před sedmi roky podařilo pořídit bývalou hájovnu i s pozemky, které jsou převážně zařazené v managementu suché stepní trávniky a vřesoviště. Chudá pastva, ale i podmínka extenzivního chovu zvířat nás s manželem přivedly k rozhodnutí upustit od chovu suffolka a věnovat se kozám. K pastvě máme vyhrazeno celkem pět hektarů, které jsme částečně vyčistili a oplotili. Podle podmínek stanovených Agenturou ochrany přírody a krajiny Železné hory můžeme použít výhradně dočasně oplocení, o něž žádáme každých pět let. Stavíme ho ze smrkových kůlů a oplocenkového pletiva, zevnitř však dáváme ještě elektrické ohradníky. Dodržujeme i další pravidla, například ohledně zákazu přisívání, vláčení či smykování. Na oplátku máme od SZIF nárok na dotace,“ navázala zapálená chovatelka.

Uzavřený obrat stáda

Kozy jsou celoročně venku, k dispozici však mají přístřešky, kam se mohou ukrýt před nepřízní počasí. Kozlové jsou s výjimkou jednoho mě-

síce ustájení samostatně v mobilních kozincích. Z celkového počtu osmi linií v Čechách evidovaných plemených kozlů jich na farmě evidují hned sedm, a to Rama, Charlieho, Zora, Igorwolfa, Bartho, Sireho a Phinea. To spolu s dostatečným počtem zvířat základního stáda chovatelům umožňuje produkovat plemenná zvířata v uzavřeném obratu stáda. Podle přípařovacího plánu vychází každý rok na každého ze tří až čtyř vybraných plemenků devět až deset kozíček. Kozíčky zde zařazují do chovu nejdříve v osmnácti měsících věku, kdy už jsou i mentálně zralé.

„Naším záměrem je mít od každé linie dva plemenky a pořídit zbývající linie

Ze šestatřiceti matek základního stáda je větší polovina čistokrevných koz zakrslých

Otis. V chovu máme po dvou kozlech linií Bartho a Sire, letos k nim přibudou ještě Igorwolf, Zoro a Charlie. Na podzim pak budeme kozy zapouštět dalšími kozy, abychom měli od každé linie po dvou plemenících. Zaměřili jsme pozornost na zvyšování plemených hodnot, šlechtíme na exteriérové znaky, včetně zbarvení, abychom byli schopni vyhovět poptávce. Každý rok necháme do chovu jen nejlépe hodnocená kůzlata. Čistokrevné aukční kozlíky vozíme k bonitaci na elitní nákupní trh v Lysé nad Labem, který se pořádá u příležitosti výstavy Náš chov. Po klasifikaci se z nich stávají plemenici s nárokem na dotaci. Vzhledem k tomu, že náš chov má status zane-

dbatelného rizika na klusavku neboli scrapie, můžeme zvířata prodávat i do zahraničí,“ vysvětlila MVDr. Dopitová.

Chovatelská práce

Asi dva týdny před připouštěním chovatelé podávají kozám granulované krmivo. Jeho dávka se odvíjí jednak od počasí, jednak od kondice zvířat, přibližně to ale vychází na 150 gramů na kus. Ne však více, aby kozy neztloustly a neměly komplikované porody, které se odehrávají během dubna v zimovišti.

„Ustájecí plochu přístřešku na čas rozdělíme do menších kotců, v nichž matka s novorozenci kůzlata o hmotnosti okolo půldruhého kilogramu stráví dva až tři dny. Potom je přemístíme do letního přístřešku, kde kůzlata přikrmujeme granulovanou krmnou směsí (ČOJ) a senem založeným v zavěšené síti. Asi měsíc podáváme jádro i kojícím matkám. Jakmile se zvířata začnou pást, granulami již nepřikrmujeme. Seno a minerální liz však mají stále dispozici. Na pastvině se kozy osvědčily jako dokonalí čistíci pozemku. Velmi si oblíbily ostružiny, ale i různé druhy ovoce, například jeřabiny, švestky, trnky či mirabelky. Do výšky dvou metrů spasou vše, ale kůru stromů nepoškodí. Musím konstatovat, že sezónní nabídka potravy kozám náramně prospívá, což už ale nelze říci o ovčích, kterým nevyhovovala. Stejně tak musím konstatovat, že podílové kozy jsou v porovnání s dovezenými čistokrevnými vrstevnicemi odolnější. Ve všech ohledech lépe snášejí extenzivní podmínky Vysočiny. Odchovaní potomci po dovezených zvířatech jsou ale již stejně odolní,“ konstatovala

Standard plemene zakrslá koza holandského typu (ZK)

Zájmové plemeno koz vyšlechtěné ve druhé polovině minulého století v Nizozemsku. Jsou klidného temperamentu, malého obdélníkového tělesného rámce s pevnou konstitucí, krátkýma rovnýma nohama a rohy.

Kohoutková výška: 45–55 cm u dospělých koz, 50–60 cm u kozlů.

Tělesná hmotnost: u koz do 25 kg, u kozlů do 40 kg.

Hlava: suchá, rovná, bez výrazného prohnutí.

Oči: mandlového tvaru, ani zapadlé nebo vystupující.

Uši: mírně šikmo vzhůru nesené.

Rohy: u obou pohlaví, jemné, dobře tvarované, pravidelné, směrem od hlavy mírně rozbíhavé. U kozla mohutnější a více rozbíhavé.

Krk: středně dlouhý, štíhlý, vysoko nasazený; přívěšky nejsou na závadu.

Trup a končetiny: u koz je hloubka trupu 48 % kohoutkové výšky, šířka těla je 28 % délky těla, ideální délka těla by měla být 114 až 120 % kohoutkové výšky. U kozlů je hloubka trupu 49 % a délka těla je 110 % kohoutkové výšky, šířka těla je pak 27 % délky těla. Plece jsou jemné, dobře utvářené, plynule přecházející do zbytku těla. Hřbet je rovný až mírně prohnutý, dobře osvalený. Přední a zadní končetiny jsou rovné s dobře utvářenými spenkami.

Srst a zbarvení: krátká, jemná, lesklá, dobře přiléhavá srst může být na hřbetě mírně delší. Zbarvená je v různých barevných rázech, od jednobarevného po třibarevný v libovolných barevných kombinacích.

Vemeno: střední velikosti a délky se dvěma souměrnými struky, pastruky jsou přípustné.

Varlata: souměrná s úměrně tvarovaným žlábkem na vrcholu šourku.

Letos se v chovu manželů Dopitových narodilo více než padesát kůzlat

V mobilních kozincích stráví plemenci většinu roku

dále místopředsedkyně Klubu chovatelů kozy zakrslé.

Prevence zdraví

Nedílnou součástí chovatelské práce je prevence zdraví. V tomto ohledu se v chovech malých přežvýkavců zaměřuje pozornost zejména na parazity gastrointestinálního aparátu. Manželé Dopitovi odčervují svá zvířata na základě koprologického vyšetření. Přitom používaná antiparazitika střídají, aby zajistili maximální účinnost ošetření a přitom minimalizovali riziko rezistence. Osvědčila se jim kombinace podkožně aplikovaného přípravku Ivomec s perorálními přípravky, jako jsou Aldifal a Panakur.

„Zvířata základního stáda odčervujeme po porodu, kdy jim současně odebíráme vzorky krve na zdravotní

zkoušky a ošetřujeme paznehty. Po dvou až třech týdnech je odčervíme podruhé, přičemž první dávku podáme i kůzlatům. Svou druhou dávku dostanou kůzlata ve věku sedmdesáti dnů, kdy se u nich v rámci kontroly užitečnosti zjišťuje hmotnost a posuzuje exteriér. Při prodeji odčervíme kůzlata potřetí, stejně tak i jejich vrstevníky, které zařazujeme na podzim do chovu,“ vypočítala zkušená chovatelka s veterinární praxí.

Se zajištěním požadovaného zdraví ve stádu souvisí i dodržování odpovídající úrovně zoohygieny, zejména v přístřešcích a místech, kde se zvířata přikrmují. Ustájovací prostory určené pro zimování se po převedení zvířat do letních výběhů nejprve důkladně mechanicky vyčistí. Následně se vápni a vystříkají se dezinfekčním příprav-

kem – například Chloraminem T nebo Virkonem S. Před opětovným ustájením zvířat na zimu se ještě ošetří přípravkem proti roztočům. Zvířata tak jdou do čisté nastlané stáje, kde jsou až do jara na hluboké podestýlce.

Záměry do budoucna

Pokud jde o záměry do budoucna, manželé Dopitovi mají jasné představy – produkovat kvalitní plemenná zvířata, o něž bude zájem i v zahraničí. Širokou základnu linií plemenných kozlů pak chtějí využít pro vytvoření genové banky, která by sloužila pro doplnění nepřibuzných zvířat v jejich chovu, i v chovech ostatních chovatelů v Čechách.

„Bez koz si svůj život již nedovedu představit. Je to můj velký koníček, který mi pomáhá odreagovat se. Bavi

mne plemenná práce, ráda kombinuji různě zbarvená zvířata a v období porodů s napětím očekávám výsledek. Stejně tak mne nabíjí přátelská povaha koz, jejich samostatnost, chytrost a zvidavost. Již po třech dnech „divoká“ kůzlata zkrátou natolik, že se z nich doslova stane domácí mazlíček. Abychom však mohli pokračovat v tom, co jsme zdárně začali, musíme být v přímém kontaktu s potenciálními zákazníky. Vhodnou příležitostí k tomu jsou chovatelské výstavy a nákupní trhy. Obrací se na nás i zájemci ze Slovenska, ale v současné době je prodej plemenných zvířat v útlumu. Nemyslím si ale, že to má souvislost s covidovou pandemií. Ano, prodej do zahraničí jsou nyní komplikovanější kvůli opatřením v souvislosti s pandemií, ale nejsou nemožné. Problémem je, že v tuzemsku je stále složitější najít k sobě nepřibuzná zvířata. Ze země původu – Nizozemska – nelze dovážet zvířata již několik let. Na Slovensku ani v jiných okolních státech není zatím založena plemenná kniha tohoto plemene a v Čechách dva velmi známí a uznávaní chovatelé s chovem koz zakrslých bohužel skončili,“ uvedla na závěr našeho setkání MVDr. Silvie Dopitová.

O tom, že manželé Dopitovi jdou ve svém chovatelském úsilí správnou cestou, vypovídá nejen ocenění na farmě odchovaných aukčních kozlíků na elitním nákupním trhu v Lysé nad Labem, ale i opakované čestné uznání Svazu chovatelů ovcí a koz, z. s., za nejlepší chov koz zakrslých holandského typu v České republice.

V chovu působí devět plemenných kozlů, reprezentujících sedm linií

Martin Jedlička